

Elm öyrənmək və öyrətməyin qaydaları

Elm öyrənmək və öyrətməyin qaydaları

Sual 1319: Əgər insan ona lazım olan məsələləri öyrənməzsə, günah işlətməşdirmi və günahkar sayılır mı?

Cavab: Əgər bu məsələləri öyrənməmək vacib işin tərk edilməsi və ya haram işin yerinə yetirilməsi ilə nəticələnərsə, bu insan günahkardır.

Sual 1320: Dini elmlər tələbəsi birinci mərhələni başa vurduqdan sonra əgər müctəhidlik dərəcəsinə yüksələndə qədər dini təhsil almağa özünü qadir görərsə, dini təhsil almaq onun üçün “vacibi-eyni”^[1] olurmu, yoxsa yox?

Cavab: Heç şübhəsiz, dini təhsil almaq və müctəhidlik dərəcəsinə yüksələndə qədər təhsili davam etdirmək öz-özlüyündə böyük fəzilət sayılır. Amma müctəhidlik dərəcəsinə yüksəlməyə tələbənin özünü qadir görməsi bu işin ona “vacibi-eyni” olmasına səbəb olmur.

Sual 1321: Üsuliddinə (dinin əqidə əsaslarına) yəqinlik əldə etməyin yolları hansılardır?

Cavab: Yəqinlik, adətən, əqli dəlillər vasitəsilə əldə olunur. Sadəcə, mükəlləflərin idrak dərəcələrinin müxtəlifliyinə görə əqli dəlillər də müxtəlif olur. Hər halda, əgər bir şəxs üçün yəqinlik başqa bir yolla hasil olarsa, bu yol kifayət edir.

Sual 1322: Elm öyrənməkdə süstlük və tənbəllik göstərmək və vaxtı tələf etməyin hökmü nədir? Bu iş haramdır mı?

Cavab: Vaxtı boş keçirib tələf etməyin maneəsi vardır. Əgər universitet tələbəsi tələbəlik imtiyazlarından istifadə edərsə, universitetin dərş proqramını yerinə yetirməlidir. Əks təqdirdə, həmin məziyyətlərdən, o cümlədən, tələbəlik təqaüdü, təhsil yardımı və bu kimi məziyyətlərdən istifadə etməsinə icazə verilmir.

Sual 1323: İqtisad universitetinin bəzi dərsləri əsnasında müəllim “sələmli borc”a aid məsələlər və ticarətdə, sənayedə və başqa sahələrdə riba (sələm) əldə edilməsi yollarının müqayisəsi barəsində bəhs edir. Bu dərş tədris etmək və qarşılığında zəhmət haqqı almağın hökmü nədir?

Cavab: Sırf tədris etmək və sələmli borcun məsələlərini araşdırmaq haram deyildir.

Sual 1324: İslam Respublikasında məsuliyyətli mütəxəssislərin tədris üçün seçməli olduqları düzgün metod hansıdır? Hansı şəxslər idarələrdə strateji bilgilər və texnologiyaları mənimsəməyə layiqdir?

Cavab: Əgər məntiqi və şəri bir məqsəd daşıyarsa, həmçinin fəسادa düşmək və fəساد yaratmaq qorxusu mövcud olmazsa, hər bir şəxs hər bir elmi öyrənə bilər. Amma tədris edilməsinə və öyrənilməsinə dair İslam dövlətinin müəyyən qayda-qanunlar qoyduğu elmlər və bilgilər istisna təşkil edir.

Sual 1325: Dini elmlər hövzələrində fəlsəfənin tədris edilməsi və öyrənilməsinə icazə verilir mi?

Cavab: Əgər bir şəxs əmin olsa ki, fəlsəfəni öyrənmək onun dini inanclarını sarsıtmayacaqdır, fəlsəfə öyrənməsinin maneəsi yoxdur. Bəzi hallarda hətta bu, vacibdir.

Sual 1326: Azdırıcı kitabları, məsələn, “Şeytan ayələri” kitabını alıb-satmağın hökmü nədir?

Cavab: Azdırıcı kitabları alıb-satmaq və saxlamaq olmaz. Yalnız bu kitablarda olan mətləblərin yanlışlığını isbatlamağa qadir olan şəxslər bu məqsədlə sözügedən kitabları əldə edə bilərlər.

Sual 1327: Tərbiyəvi faydası olduğu təqdirdə heyvanların və insanların həyatı barəsində xəyali hekayələri danışmağın və öyrətməyin hökmü nədir?

Cavab: Əgər hekayənin xəyali olduğu söhbətdən məlum olarsa, maneəsi yoxdur.

Sual 1328: Əgər universitet və ya instituta daxil olmaq orada təhsil alan örtüksüz qadınlarla ünsiyyətdə və eyni bir mühitdə olmağa səbəb olarsa, bunun hökmü nədir?

Cavab: Təhsil və tədris üçün təhsil ocaqlarına daxil olmağın maneəsi yoxdur, amma qadınlar və qızlar hicablarını qorumaq, kişilər də haram baxışdan, həmçinin fitnə-fəsad qorxusuna səbəb olacaq ünsiyyətdən çəkinməlidirlər.

Sual 1329: Qadın şəri hicaba və iffətə riayət edərək sürücülük təlimi mərkəzində kişi təlimçidən sürücülüyü öyrənməyi bilirmi?

Cavab: Əgər hicab və iffət qorunarsa və fəsada düşmək qorxusu olmazsa, qadının kişi təlimçidən sürücülüyü öyrənməsinin maneəsi yoxdur. Amma yaxşı olar ki, məhrəmlərindən biri qadınla birlikdə olsun. Və daha yaxşı olar ki, sürücülüyü qadın təlimçidən və ya öz məhrəmlərinin birindən öyrənsin.

Sual 1330: Orta məktəb və universitetlərdə təhsil alan gənc oğlanlar qızlarla ünsiyyətdə olur və sinif və ya qrup yoldaşı ünvanında onlarla dərs, yaxud başqa məsələlər barəsində söhbət edirlər. Bəzən də söhbət əsnasında zarafat edir və gülüşürlər. Söz yox ki, günaha düşmək qorxusu və ya şəhvani ləzzət məqsədi mövcud deyildir. Belə bir ünsiyyətə icazə verilmir?

Cavab: Əgər hicaba riayət olunarsa və günaha düşmək qorxusu mövcud olmazsa, belə ki, fəsada düşməyəcəklərinə əmin olarlarsa, bu ünsiyyətin maneəsi yoxdur. Əks təqdirdə, icazə verilmir.

Sual 1331: Hazırkı dövrdə hansı elm sahələri İslam və müsəlmanlar üçün daha faydalıdır?

Cavab: Yaxşı olar ki, alimlər, universitet müəllimləri və tələbələri müsəlmanların ehtiyac duyduqları bütün faydalı elm sahələrinə əhəmiyyət versinlər və beləliklə, başqalarına, xüsusilə də, İslam və müsəlmanların düşmənlərinə möhtac olmasınlar. Ən faydalı elm sahələrini müəyyən etmək isə, mövcud şəraiti nəzərə alaraq aidiyyətli qurumların öhdəsinə düşür.

Sual 1332: Məlumatı artırmaq məqsədilə azdırıcı kitabları, habelə, başqa dinlərlə və onların etiqadları ilə tanış olmaq üçün onların kitablarını mütaliə etməyin hökmü nədir?

Cavab: Yalnız tanışlıq və məlumatı artırmaq məqsədinə görə bu kitabların mütaliəsinin icazəli olmasına hökm vermək çətinidir. Amma bu kitablardakı yanlış mətləbləri ayırd

etməyə qadir olan şəxslərin bu mətləblərin yanlışlığını isbatlamaq məqsədilə sözügedən kitabları mütləq etmələrinə icazə verilir, bu şərtlə ki, haqq yoldan dönməyəcəklərinə əmin olmalıdırlar.

Sual 1333: Azğın etiqadların təsiri altına düşməyəcəklərini bildiyimiz təqdirdə övladlarımızı bəzi azğın etiqadların tədris edildiyi məktəblərə göndərməyimizin hökmü nədir?

Cavab: Əgər onların dini etiqadları barəsində bir qorxu mövcud olmazsa, həmçinin (onların belə məktəblərə getmələri) nəhaqqı təbliğ etmək hesab olunmazsa və uşaqlar da yanlış və azdırıcı mətləbləri öyrənməkdən boyun qaçıra bilərlərsə, maneəsi yoxdur.

Sual 1334: Bir tələbə dörd ildir tibb universitetində təhsil alır, amma dini elmləri öyrənməyə çox böyük sevgisi vardır. Tibb sahəsi üzrə təhsilini davam etdirmək ona vacibdirmi? Yoxsa o, bu sahəni tərk edib dini elmlərin təhsilinə başlaya bilər?

Cavab: Tələbə öz təhsil sahəsini seçməkdə azaddır. Amma burada diqqətəlayiq bir məqama toxunmaq istərdim və o da bundan ibarətdir ki, əgər dini elmləri öyrənmək islam ictimaiyyətinə xidmət göstərmək bacarığı kəsb etməkdən ötrü əhəmiyyət daşıyarsa, müsəlmanlara tibbi xidmət göstərmək, onların xəstəliklərini müalicə etmək və həyatını xilas etmək məqsədilə tibb sahəsində təhsil almaq çox böyük əhəmiyyət daşıyır.

Sual 1335: Bir müəllim sinifdə bir şagirdi başqa şagirdlərin qarşısında möhkəm cəzalandırmışdır. Bu şagirdin eyni hərəkəti müəllimə qarşı etməyə haqqı varmı, yoxsa yoxdur?

Cavab: Müəllimə qarşı layiq olmayan bir tərzdə şagirdin onunla rəftar etməyə və ona cavab verməyə haqqı yoxdur. Şagird müəllimin hörmətini gözləməli və sinfin nəzmini qorumaqdadır. O, hüquqi yollara müraciət edə bilər. Müəllim də şagirdlərin hörmətini onların sinif yoldaşları qarşısında gözləməli və islamın təlim-tədris qaydalarına riayət etməlidir.

[1] Vacibi-eyni – hər bir mükəlləfin şəxsən yerinə yetirməli olduğu vacib əməldir və başqaları bu əməli yerinə yetirməklə şəəri vəzifə mükəlləfin boynundan götürülmür.